

Frank Westerman Zvíře, *nadzvíře*

Tragédie
dvacátého století
v osudech koně — lipicána

host

Rodokmen

CONVERSANO

(Neapolské království 1767)

15 generací

CONVERSANO SAVONA

(Lipica 1911)

×

BONAVISTA

(Lipica 1913)

KITTY I

(Vukovar 1938)

1 generace

Conversano Bonavista

(Piber 1925)

×

Soja

(Hostau 1945)

4 generace

Conversano Soja

(Wimsbach 1952)

×

Primula

(Piber 1961)

Conversano Primula

(Piber 1967)

×

Nobila

(Piber 1965)

Conversano Batosta

(Lipik 1987)

Conversano Nobila

(Deurze 1986)

Lipicán

S „C“

Když vyrůstáme na kraji města, máme na vybranou. Buď zamíříme do centra — na náměstíčko s kinem, kde pokoujeme vlastnoručně ubalené cigarety a vyhlížíme na hlavní ulici, která o třicet kilometrů dál ústí do jiného, většího města.

Nebo vyrazíme na luka.

Ve čtvrti, kde jsem bydlel, tvořily okraj města velmi fyzicky paneláky v Orsejové ulici, tři betonové jedenáctipatrové stěny v zákrytu. Každý panelák měl na konci ochozu nouzové schodiště, které se akrobaticky kroutilo dolů, až těsně nad strouhu a výběh s elektrickým ohradníkem. Přesně tam začínala první louka. Za ní vedla vozová cesta, která pokračovala kolem nakyslých silážních jam až k potoku Deurzerdiep.

Za pěkných letních dní jsme ho my, co jsme zvolili luka, sjížděli na nafukovacích člunech. Dál než k jezu u Deurze jsme se nedostali. Když jsem chodil do obecné školy, byl to pro nás konec světa. Potok tu byl vroubený nasypnaným valem, jako stvořeným k opalování. Já jsem ale na vyvalování zbůhdarma neměl trpělivost nebo snad vlohy. Jednoho odpoledne, když

se ostatní vyhřívali jako ještěrky, jsem přelezl plot, abych prozkoumal týl.

Kolem vrbiček a vany, která sloužila jako napajedlo, jsem došel k dalšímu valu, strmému jako železniční násep a porostlému řadou topolů. Protože jsem přes něj ani náhodou nedohlédl, vyplížil jsem se nahoru jako zvěd, po loktech a kolenou. Natáhl jsem krk, taky jako plaz, a přede mnou se objevil obdélník vysypaný bílým písekem s otiskem kruhů a úhlopříček. Přesné, symetrické obrazce. Písek pokračoval až ke stodole s dvojicí zavřených stájových vrat. Právě když jsem se chtěl napřímit, uslyšel jsem zařehání.

Jedna vrata se odsunula a v temnotě, která tím vznikla, se zabělal kůň a na okamžik zaváhal, jako by pózoval. Zvíře vyšlo nemotorným krokem z rámu, vedla ho holka v holínkách s vlasy až po zadek. Na dvacet nebo třicet kroků od mé skrýše se zastavili. Hlavy u sebe, dokonce i rty u sebe, takhle tam stáli, jako kdyby se cícimali.

Teď se otevřela druhá vrata a i v tom černém obdélníku se zjevil bílý kůň, ne trpně, ale v klusu, s frkáním, s ocasem vztyčeným jako ukořistěná vlajka. Proplešatělý člověk s nápadnými kotletami se věšel v záklonu na ohlávku, tahal za ni jako za záchrannou brzdu a společně se několikrát otočili kolem vlastní osy. Písek odletoval. Ucítíl jsem pronikavý pach koňských těl.

Čekající zvíře začalo rytmicky hrabat kopytem o zem. „Přece jen ji spoutej,“ slyšel jsem chlápka, jak volá na holku. Načež vzala řemen, který měla omotaný kolem pasu jako laso, a s obtížemi ho ovinula koni kolem jedné zadní nohy; druhý konec mu protáhla mezi předními nohama a připjala kolem krku. Chápal jsem, že ty dva bělouše nevyvedli ze stáje proto, aby cvičně klusali v kruhu. A přesto jsem netušil, co bude následovat. Klisna se spoutanou nohou ano. Švihla ocasem do strany a ztuhla v té pozici jako socha.

Hřebec, mužně klusající na povoleném provaze, si protřepal krk a na místě se zarazil. Černé oči se upíraly na vrcholky topolů nebo snad na kupovitou oblačnost nad nimi, v každém případě se díval přímo přese mě. Přilehl jsem těsně k náspu, aby mě neviděli, ale abych ani já neviděl všechno. Pod tělem se mu článek po článku vytahoval teleskopický úd. Chtěl jsem utéct, ale zůstal jsem a uhranutě jsem se díval. Uhranutě je to pravé slovo. Koňský samčí úd byl černý, na konci měl barvu masa, byl delší, než bych považoval za možné, a zakřivený a pružný jako chobot. Pak kůň skočil. Proplešatělý chlápek uchopil zahnutý orgán svého hřebce a potahoval za něj, aby ho pomohl zamířit. Mocný samec se změnil v plavce na suchu, který máchá předníma nohama a nemůže se zachytit boků před sebou. Při každém přiražení se mu hřívá pitomě svezla přes uši. Vzpomínám si, že natáčel hlavu vlevo vpravo, aby se žlutými koňskými zuby zakousl klisně do plecí. Kousal ji, ona to snášela — a to všechno se odehrávalo bez zvuku a trhaně jako v mém filmu.

Freddy „Fritka“ tvrdil, že lidi mají chuť na sex vždycky, zato zvířata jen když jsou v říji, hárají nebo se mroucají, a že v tom je rozdíl. Začal o jisté holce z jízdárny, co má vlasy jako Kate Bushová, jenže mluví německy. Freddy prohlásil, že by se vsadil o své hodinky značky Seiko, že stupnice v hitu Bushové *Wuthering Heights* by určitě nevyzpívala.

Nám s Jellem bylo třináct a nechápali jsme, o čem to mluví, ale stejně jsme přisvědčovali. Vyšlapovali jsme si to ve třech po humnech a Pjotr nám šel v patách. „Vysekala se na motorce... Prásk! — rovnou do viaduktu. Řídil její kluk. Byl na místě mrtvej.“ Freddy nosil palestinský šátek a byl nejméně o pět let starší než my.

Když po dlážděné silnici drkotal traktor nebo kombajn, stáhli jsme Pjotra do příkopu a nechali ho pást. Přes vzrostlou kukuřici jsme ty stroje vždycky zahlédli až na poslední chvíli,

kdežto randál nás obklopoval jako kukla chvějícího se vzduchu. „Hodnejš,“ řekl Freddy. A mně: „Ten se nepřestane pást, ani kdyby vedle něj vystřelili z děla.“

Sousedovic Jelle jezdil na koni teprve od letních prázdnin, ale vážně přikyvoval, jako by se v koních najednou kdoví jak vyznal.

Já jsem to nepovažoval za zdravou reakci. „Tak to ale ztratil instinkt pro nebezpečí,“ nadhodil jsem.

Freddy se postavil přede mě a začal mi vysvětlovat, že v tom je právě přínos ochočování a šlechtění a že se to děje od nepaměti: dobře cvičený kůň slepě důvěřuje člověku. „Tobě.“ V následujícím okamžiku Freddy vymyslel něco, co si nehodlal nechat vymluvit: totiž že to mám vyzkoušet taky.

Já jsem koním nehověl. Šel jsem s Jellem jen proto, abych viděl Freddyho, i když jsem o něm nevěděl o moc víc, než že prodává hranolky ve stánku za benzinkou Shell v průmyslové zóně — a že u něj doma, když jsem tam jednou jedinkrát přišel, ležela na stole zmuchlaná stoguldenovka. Prostě papírek na vyhození. Ale teda bankovka.

Poplácával jsem Pjotra po krku, to jsem do té chvíle neudělal — netroufal jsem si. „To se ale nejdřív musíme vrátit pro sedlo,“ namítl jsem.

Nesmysl. Bez sedla to jde taky.

„Jenže jak se na něj dostanu?“

Jelle spojil ruce do tvaru třmene a bradou pokynul nahoru.

Když jsem se jednou rukou chytil hřívý a druhou položil na teplý koňský hřbet, upoutalo mě, že všechny chlupy jsou zblízka buď černočerné, nebo bílé. Na dálku vypadal Pjotr neurčitě grošovaně šedý, úplně jinak než teď. Když jsem se o tom zmínil, vyložil mi Freddy, že Pjotr se narodil černý a během několika let úplně zbělí. „Je napůl lipicán. A hříbata lipicánů se rodějí černý. Až v osmi nebo devíti jsou bílý.“

Tehdy jsem poprvé uslyšel název lipicán, bájně slovo „lipizzaner“, v němž v nizozemštině nezní „z“, ale „c“, jako když práskne cirkusáckým bičem.

Posunul jsem koleno po Pjotrově hřbetu a napřímil se, svíral jsem ho stehny, abych se na něm udržel. Jakmile jsem napnul i lýtka, dal se do pohybu, přežvykoval k tomu ještě sousto trávy a potřásal hřívou. Protože jsem měl kratasy, dotýkali jsme se kůží, a tak jsem velmi přesně cítil pohyby jeho lopatek. Pohybovaly se nahoru a vpřed, jako pohonná osa lokomotivy. Silně, pravidelně. Seděl jsem a posunoval se, a přitom jsem sám byl v klidu.

Proč je to tak mocný dojem? Šli jsme s Freddym, Jellem a Pjotrem podél bramborových a kukuřičných polí, ale jediný, kdo nemusel šlapat po svých, jsem byl já. A jako jediný jsem se mohl přes kukuřičné listy volně rozhlížet. Z koňského hřbetu vypadá okolní svět jinak: oblázky v příkopu a vyschlé dno strouhy se teď ukazovaly v ostřejším úhlu. Musel jsem uhýbat větvím, kterých bych si jinak nevšiml. Když jsem zvedl oči, otevřel se přede mnou širší výhled, než jaký jsem dosud znal: dohlédl jsem na koryto Deurzerdiepu až za jez a na můstek pro cyklisty, který tam nedávno postavili. Obzor se rozšířil a prohloubil. Vysadili mě na ramena jako zápasnického šampiona. Nikdo není vyšší než dva metry deset, ale já jsem teď byl o hlavu větší než nejdelší Černohorec nebo Núbijec. Cítil jsem se povzneseně. Jsou pěšáci, a jsou jezdci.

Skoro každé odpoledne po škole jsme s Jellem byli v Tarpanu, o víkendu a o prázdninách jakbysmet. Dlážděný dvůr jízdárny byl naše hájemství, směli jsme chodit všude: do sedlární, na střechu velké stodoly, abychom přišroubovali rachtavý vlnitý plech, mezi slyšitelně oddechující koně ve stáji, a dokonce do majitelova domu. Sice jsme tam nepřespávali, ale přesto to

někdy vypadalo, jako bychom my, stájoví pomocníci a pomocnice, našli v Tarpanu přístřeší — jako ti koně.

Rodičům jsem o tom nevyprávěl, stejně by to nechápali. Přestal jsem jíst koňský salám, ovšem o vegetariánství jsem neuvažoval ani na okamžik. U sebe v pokoji jsem si na strop uhlem nakreslil arabského koně v životní velikosti. Arabští koně mají štíčí hlavu, jako by to byla hubička orientální čajové konvice. A mají o jeden pár žeber méně než ostatní koně — sedmnáct místo osmnácti.

Protože jsem se koní nebál, směl jsem pomáhat při obědání čtyřročků. Když jsem měl vést projíždku na ponících, vybral jsem si vždycky stále bělejšího Pjotra. S Jellem jsme také trénovali teplokrevného valacha, který patřil řediteli Královských keramických závodů Goedewaagenovi. Spadl totiž z koně, když zachytil nohou o futro posuvných dveří. Pan Goedewaagen se ještě pokusil zvednout z písku, ale zůstal jako pejsek na všech čtyřech, s propadlými zády — v té pozici ho sanitáci odnesli.

V zásadě jsme měli k dispozici všechny koně, až na bílého hřebce. Nebyl to největší kůň ve stáji, ale byl nejušlechtlejší. Měl klenutý krk, stříbrošedou, umělecky zvlněnou hřívu a oči nápadné velikostí i černou barvou. Když šla kolem říjná klisna, vyskakoval vpravo vlevo na hrazení. Tlamu měl samou světlou skvrnu, na levé čelisti vypálené L a na levé kýtě P s císařskou korunkou. Na dveřích ustájení visela jmenovka:

CONVERSANO PRIMULA

Primula, neboli krátce Priem, patřil Pietovi. Za pět let, která jsem v Tarpanu strávil, jsem našeho majitele jízďárny na lipicánovi neviděl ani jednou. Piet drezíroval Primulu tím, že chodil hned za ním jako kočí bez kočáru, s rukama po obou stranách ohonu. V polední pauze ho vyváděl ze stáje, aby

s ním prováděl tuhle „práci na dlouhých otěžích“. Jiní vysedli na svého koně a nasadili ostruhy, ale pro Pieta Bakkeru byla tohle nejvyšší možná disciplína. Nepotřeboval ani ostruhy, ani jezdecké kalhoty či boty.

Jednou jsem se Pieta zeptal, čím se Primula liší od ostatních koní.

„Krví,“ odpověděl.

„A co je s tou krví?“

„Je modrá. Modřejší než krev kdekterého jiného koně.“

Díval jsem se na ty polední tréninky. Primula uměl cválat tak zvolna, jakoby zpomaleně, že mu Piet normální chůzí stačil. Tak to taky má být: při práci na dlouhých otěžích nesmí člověk sám běhat. Síla koně se soustřeďuje především vzhůru, jakmile se odlepí od země. Nejlépe to bylo vidět při vznosném klusu: to se pak zdálo, jako by se Primula odrazil na trampolíně a na okamžik, krátký jako cvaknutí clony, pokaždé zůstal viset ve vzduchu.

Klusáctví je dřina, plahočení. Koňské dostihy se tak nemenují pro nic za nic, podle Pieta se dají srovnat s každoročními motocyklovými závody TT v Assenu. Ale ani rafinovanější formy pro něho nebyly dost rafinované. Parkurové skoky jsou atletika. Drezura: gymnastika. V Tarpanu ale provádíme „klasické jezdecké umění“, čili jak název napovídá: to je umění. Balet.

Po skončení poledního cvičení mě Piet přivolal k sobě na bílý písek venkovní jízdárny. Primula chroupal hrst jádrových granulí a Piet k tomu vypravoval, že plemeno lipicánů už po staletí zdokonalují. V císařském hřebčině habsburského dvora, který leží na horském hřbetě nad Terstem, už od roku 1580 šlechtí koně, který měl nosit krále a císaře. Vrchní rakousko-uherská podkoní tam vytvořili ušlechtilou a čistou rasu. Síla a půvab, oddanost a učenlivost — to všechno se výběrem a křížením v tomto koni slučuje.

Piet přejížděl konečky prstů Primulovi po páteři jako veterinář a počítal od kořene ohonu jednotlivé obratle. Mezi třináctým a čtrnáctým se zastavil a přitlačil na chrupavku. „Krása, co?“

Nejspíš jsem pokrčil rameny.

Piet vysvětlil, že tohle je plemenný znak lipicánů: počítá se třináctým obratlem mají vyšlechtěnou ohebnost. Proto umějí pružněji než jiní koně provést levádu, pozici, při níž se kůň na několik vteřin vzepne na zadních — je to ale ovládané vzepjetí. To je póza, kterou zaujímá vítězný vojevůdce, když předstupuje před svého vladaře, a v níž ho později zvěční na obraze nebo v podobě sochy.

Primula o pár kroků ustoupil stranou a začal komíhat hlavou. „Už máš toho prohlížení dost?“ Piet na něj vrhl otcovský pohled a pohládl ho po krku.

„Pohlad ho taky,“ řekl mi.

Myslel jsem, že mi chce ukázat, že jeho hřebec ani není zpocený, jenže zpocený byl.

„Tak co? Cítíš to?“

„A co mám cítit?“

„Když se dotkneš lipicána,“ řekl Piet, „dotýkáš se dějin.“

Pro čistokrevného Conversana Primulu, speciálně pro něho, jsme budovali tribunu.

Nápad a iniciativa vzešly od Leny, Pietovy ženy. Sehnala na inzerát kostelní lavice. Zavolala si Freddyho, protože uměl jezdit s traktorem, a dala mu lístek s adresou.

Já s Jellem jsme směli jet s ním, každý na jednom blatníku, oběma rukama jsme se přidržovali konstrukce. Jeli jsme do města a plošínák za námi drnčel, podjeli jsme trať, pak kolem mlékárny Acmesa a ústředí těžařské společnosti, kde řediteloval Jellův táta.

U nového semaforu jsem z traktoru slezl. Groningenská ulice 74, je to na konci doleva, nebo doprava? Paní, kterou jsem oslovil, vzala lístek do ruky a upřeně se mi zadívala do tváře. „Hledáte synagogu?“

„Ne, kostel,“ odpověděl jsem. „Jedeme pro kostelní lavice.“

Adresa byla, jak se ukázalo, hned za rohem, vpravo. Čtyřiasedmdesátka byla úzká budova s třemi vysokými vitrážovými okny a stejným počtem věžiček. Otevřel nám muž se spoustou lupů na ramenou. Po popraskaných dlaždicích nás zavedl dovnitř. Na řadách lavic, křtitelnici i kazatelně se usadil šedavý povlak. Podlaha byla posetá rozdrolenými kydanci holubího trusu a sem tam se povalovaly skleněné střepy. Dozvěděli jsme se, že je to bývalá synagoga, kterou po válce používali jako evangelický kostel. Jenže evangelíci začali nedávno chodit do menší budovy, a tak se tahle ratejna konečně může zbourat.

Slovo „synagoga“ mi uvízlo v paměti. Teprve o pětadvacet let později na tom místě, kde se Freddy s traktorem otočil, umístili pamětní desku s nápisem:

ZDE OKOLO NÁS SE ROZKLÁDALA ČTVRTĚ, KDE V ROCE 1940 ŽILO 550 ŽIDŮ. PO VÁLCE SE Z TÉTO SKUPINY OBYVATEL ASSENU VRÁTILO POUZE 25 LIDÍ.

Současně s odhalením památníku vydal obchodní dům Vanderveen publikaci o historii assenských Židů, kde se uvádělo, že část nábytku, pro který jsme tehdy přijeli, byla už v roce 1940 dopravena do sběrného tábora Westerbork, kde z něj vyrobili táborové jeviště.

Zbývající lavice byly čtyři metry dlouhé a těžké jako cent — uzvedli jsme je jedině ve třech: Freddy na jednom konci, my s Jellem na druhém. Jakmile jsme takový kolos vynesli

ven, vítr nám z něj foukl do obličeje prach. Naložili jsme lavice na vůz a přivázali lonží. Tři vedle sebe, dvě navrch.

Po návratu do Tarpanu zajel Freddy rovnou k plácku pro diváky u venkovní jízďárny a tam jsme lavice postavili na stupínek z vyřazených palet.

Když byla tribuna hotová a Piet ji přišel okouknout, stála tam formace dvaceti lavic, ve čtyřech řadách po pěti. Přejížděl rukou po opěradlech a sahal i na spodní stranu sedadel, kde už jsme stačili objevit celou sbírku nalepených žvýkaček. Piet se tvářil nesouhlasně. Ty ztvrdlé hrbolky musíme prostě seškrábat špachtlí. Ještě méně se mu zamlouvala mizerná kvalita dřeva. Z jednoho sedadla jen tak rukou kus ulomil. Piet dřevo rozdrtil na prášek a odkráčel zpátky do kryté jízďárny, pokračovat ve výcviku.

Přes rameno zavolal: „Můžete to starý haraburdí rozštípat. Trouchnivý kusy spálíme v krbu, dobrý si necháme.“

Pustili jsme se za Pietem, šli jsme si pro páčidla a kladiva s ploskou. Takže tribuna nebude.

Zjistili jsme, že nejlepší je začít postranicemi, protože střední kus se pak rozpadl sám od sebe. Stačilo už jen oddělit opěradlo od sedadla, a hotovo. Vybili jsme si na tom veškerou svou frustraci z marné práce, a když si Freddy uvědomil, že má na hodinkách Seiko i stopky, rozhodli jsme se rozbít o závod. Strídali jsme se po dvojicích a s napřaženými perličky čekali na „Ted!“ toho třetího. Jednu lavici ze synagogy jsme nakonec celí uřícení dokázali rozbít za šest minut.

Poslední zpráva o Primulovi se mi donesla prostřednictvím filmu. V jednom téměř liduprázdném kině jsem v roce 1991 viděl pět jeho synů a dcer. Nejprve Pjotra, ale byla tam i Lubice, Tarras, Latka, Sarpa — samí polokrevníci, kteří už dosáhli příslušného věku, a tak byli lipicky bílí. Spolu s čistokrevnou lipicánkou Nobilou hráli v Shakespearově *Bouři*.

Scéna, na kterou jsem čekal, se dostavila zhruba ve třech čtvrtinách filmu. Primulovi potomci kráčeli v celé své bělostnosti dlouhou chodbou paláce. Vynořovali se bez ohlášení a mimochodem z bočních dveří vlevo i vpravo — jako diváci, kteří nedopatřením vstupují na jeviště vchodem pro herce. Společně tvořili pozadí k milostné scéně, odehrávající se v orgii barev a postav, na něž má režisér Peter Greenaway snad patent. Jako by maloval světlem, promítal přes sebe pestré, přelidněné živé obrazy s jediným klidným bodem: hercem Johnem Gielgudem, křepkým sedmaosmdesátníkem, který hrál jak Shakespeara, tak jeho výtvar Prospera.

Koně se zcela uvolněně a zdánlivě bez režie tlačili dopředu, až Prosperovu dceru se spoutaným královským synem Ferdinandem obstoupili. Ti dva si mezitím vyznávali lásku — „Jste zázrak, Mirando, největší zázrak / a poklad světa“, „Já blázen pláču radostí“, jenže koně se k nim nerušeně přibližovali, očichávali Mirandě šaty, hrabali kopyty po koberci, načež se Nobila obrátila do kamery a zabrala si pro sebe celý záběr. Shakespeare/Prospero upíral oči na diváka a deklamoval: „Ze stejné látky jsme, z níž spřádají / se sny a život je jen ostrůvek, / co ze všech stran je obklopený spánkem.“

V sále nás sedělo šest. Hodinu a půl jsme se nořili do pohádkového světa. Objevovali se okřídlení andělé na houpačkách a také chrti, nejaerodynamičtější ze všech zvířecích obyvatel souše. Shakespeare v nás nebudil dojem, že by tlustý a líný člověk byl „vrcholem všeho tvorstva“. Mluvil o ďáblu — „ďábel od přírody. / A moje snaha učinit ho lepším / nebyla vůbec, vůbec k ničemu“ (v originále: *a born devil, on whose nature, nurture can never stick*) —, aby nám nenapravitelnost zlosynů důkladně vtloukl do hlavy. Lipicáni v této inscenaci vyzařovali klid a nevinnost, jako by byli povzneseni vysoko nad lidské hemžení. Připadali mi věrohodnější než jejich páni.

Tehdy poprvé, a od té doby častěji, jsem si kladl otázku, co chtějí lidé vyjádřit zvířaty, kterými se obklopují. A v případě koně: co kůň v lidských očích zosobňuje? Uvědomil jsem si, že kůň je nositelem mnoha lidských vlastností. Ty charakterové rysy mu vnucovali, vštěpovali, připisovali, což nemění nic na tom, že je jimi prosáklý. Z koně nejdříve udělali otroka, poddajného a krotkého. Zabrало to šest tisíc let, ale výsledek stál za to: na rozdíl od zebry žral kůň z ruky. Nechal si okovat kopyta a čistit zuby dentální nití — jak se denně dalo s arabskými koňmi marockého krále Hasana. Skoro ve všech kulturách byl kůň nadřazený ostatnímu dobytku: pásł ho. A navlečený v postroji oral silou svých svalů zemi, čímž se výnos plodin zvyšoval; přebytek pak sám odtáhl do města. Nejednu civilizaci pozvedla ze země čtyři kopyta, a pokud došlo ke střetu civilizací, boj mnohdy rozhodla koňská rychlost a ovladatelnost.

Pes prý dokáže být proradný (což je údajně typická zvířecí vlastnost), kdežto kůň je statečný a hrdý. Ve všech epochách existovali muži, kteří milovali víc svého koně než svou ženu. Poslední přání římského vojevůdce? Ještě jednou uvidět svého koně. A císař Caligula, současník Ježíše Nazaretského, halil svého hřebce Incitata do purpuru a uvažoval o tom, že ho jmenuje konzulem.

Polidštění koně se projevilo i v nizozemštině. Ani ta nejhranatější selská kobyla nemá *kop* (jak se označuje zvířecí hlava), ale *hoofd* jako lidé; nemá zvířecí nohy *poten*, nýbrž *benen* jako člověk. V inzertní rubrice v novinách se dočteme: „Na prodej: valach se světlehnědou róbou.“ Od doby, kdy byl kůň v dávné minulosti přijat do aristokratických kruhů, se s ním stále méně jedná jako se zvířetem.

Lipicán je kůň na druhou. K baštám lidské moci se přiblížil ze všech plemen nejvíc. Účinkuje při korunovacích šáhů, po-

chybných monarchů i diktátorů třetího světa — ale i ve Washingtonu při slibu prezidenta Reagana v roce 1980. Co lidi na tom zvířeti přitahuje? Jeho ovládaná síla? Jeho drezura? Nebo snad bílá srst a s ní spjatý náznak čistoty? Lidský rod se takhle hníst a pořádat nenechá, navzdory svým vědomostem a schopnostem sám sebe dosud zásadně vylepšit nedokázal. A přitom u svých domácích zvířat dosáhl fantastických výsledků. Vytvořil haflinga, orlovského klusáka, belgického chladnokrevníka, fríského koně, connemarského ponyho. Podoba lipicána, nejstaršího koňského plemene vyšlechtěného člověkem, je výsledkem více než čtyř staletí šlechtění. Pokolení za pokolením se vybíralo na základě vnitřní i vnější krásy — nebo toho, co se momentálně podle módy u habsburského dvora za krásu považovalo. Každé léto se několik nejlepších samčích exemplářů ve věku čtyř let přesunulo do Vídně. Vyšplhali až na vrchol civilizační pyramidy a byli ubytováni v paláci, kde jedli z koryt z rudého mramoru. U individuálního hřebce trvá drezura ve všech disciplínách vysokého jezdeckého umění minimálně deset až dvanáct let. V císařské jízdárně provádí vycvičený lipicán své pohybové umění na hudbu Händla, Chopina a Strausse. Tančí.

U závěrečných titulků jsem si počkal, až se objeví zvláštní poděkování „Pietu Bakkerovi / jezdecké škole Tarpan“, a ještě jsem zůstal sedět. Světlo v sále se postupně rozsvěcelo, ale já jsem se ještě nechal unášet proudem myšlenek. Člověk stvořil koně podle svých představ, na tom není nic náboženského. Hrubý stepní *Equus ferus* byl přetvořen na druh *Equus caballus*, zvíře se čtyřiašedesáti chromozomy: to je o dva méně, než má jeho divoký praotec. Nepodílel se na tom ani Bůh, ani Darwinova pozvolná evoluce. Výsledkem je nový druh, který podle drobných režijních pokynů může účinkovat v Shakespearově hře.